

Rusko v 19.století

Alexandr I. Pavlovič

- Narozen 23. prosince 1777 v Petrohradě
- Vychovávala jej babička Kateřina II., která mu dávala přednost před jeho otcem Pavlem i jako svému nástupci na trůn
- 23. března 1801 zasedl na trůn, téhož roku korunován
- První finský velkokníže
- Polský král

- Od 1805 se věnoval vedení armády
- Zřízení ministerstev, státní rady, a učinění mnoha reforem (např. školské, finanční atd.)
- Roku 1825 doprovází svojí ženu na cestách a téhož roku umírá

Napoleon

- Narodil se 15. srpna 1769 v Ajaccio na Korsice
- Byl francouzský vojevůdce a státník, císař v letech 1804–1814 a poté sto dní na přelomu jara a léta 1815.
- Během Velké francouzské revoluce udělal závratnou kariéru: ve 24 letech byl generálem, krátce po třicítce prvním mužem ve státě a na vrcholu své moci ovládal většinu západní Evropy.
- Rychlý byl i jeho pád; závěr života strávil ve vyhnanství.
- Zemřel 5. května 1821 na ostrově Svatá Helena

Vztahy Francie a Ruska

- Pavel I. Napoleona obdivoval a chtěl s ním dobýt Indii
- Alexandr I. Napoleona nenáviděl a snažil se vytvořit koalici proti němu
- V květnu 1805 podnikl Napoleon I. vítěznou cestu po Itálii a nechal se korunovat italským králem
- V červenci 1805 Rusko uzavřelo protifrancouzskou koalici s Velkou Británií a Rakouskem
- Napoleon I. zahájil tažení proti Rakousku
- K rozhodující bitvě došlo 2. prosince 1805 u Slavkova (Austerlitz)

Bitva u Slavkova

- známá též jako **bitva tří císařů**, se odehrála 2. prosince 1805 zhruba mezi vesnicemi [Telnice](#) a [Tvarožná](#) nedaleko [Slavkova u Brna](#).
- Francouzská armáda v čele s císařem [Napoleonem](#) zde drtivě porazila vojsko [III. koalice](#), kterou zastupovali vojáci [Ruského impéria](#) v čele s carem [Alexandrem I.](#) a generálem [M. I. Kutuzovem](#) a oddíly [Rakouského císařství](#) pod vrchním velením císaře [Františka I.](#)
- Střetnutí u Slavkova je jednou z nejznámějších bitev, které proběhly na území [Moravy](#), a spolu s [bitvou u Gaugamél](#), [bitvou u Kann](#) a [bitvou u Leuthenu](#) patří mezi mistrovská díla taktiky.^[4]
- Napoleonovo vítězství nejenže rozbilo svazek III. koalice, ale mělo také vliv na uspořádání státních celků v celé tehdejší střední Evropě, zejména pak v [římskoněmecké říši](#).
- Přestože francouzský císař řídil úvodní fáze bitvy z návrší [Žuráň](#) (286 m n. m., dnes v katastru obce [Podolí](#) v okrese [Brno-venkov](#)) a František I. s carem Alexandrem měli svůj hlavní stan zřízený v [Křenovicích](#), nazval francouzský císař bitvu podle Slavkova, vzdáleného od centra bojiště zhruba 9 km.

Alexandr I., František I. a Napoleon I.

Many pieces of Russian artillery in January in Moscow were played a major role in the fighting. The entire Russian command system is not depicted, nor were it entirely a low priority which units were subordinated to which major force commanders.

- Bitvy se zúčastnilo 75 000 francouzských vojáků, 75 000 ruských vojáků a 16 000 rakouských vojáků
- Padlo 1398 Francouzů, 7260 jich bylo zraněných. Rusů padlo nebo bylo zraněno 16 000 mužů a Rakušanů celkem asi 1800.
- Příměří bylo podepsáno na Slavkovském zámku
- 26. prosince 1805 byl podepsán mír mezi Rakouskem a Francií v Bratislavě.
- Rakousko se muselo vzdát řady území především v Itálii a Chorvatsku, ztratilo vliv v německých zemích a zanikla Svatá říše římská
- Rusko odmítlo podepsat a uzavřelo mír s Francií až v r. 1807 v Tylži.

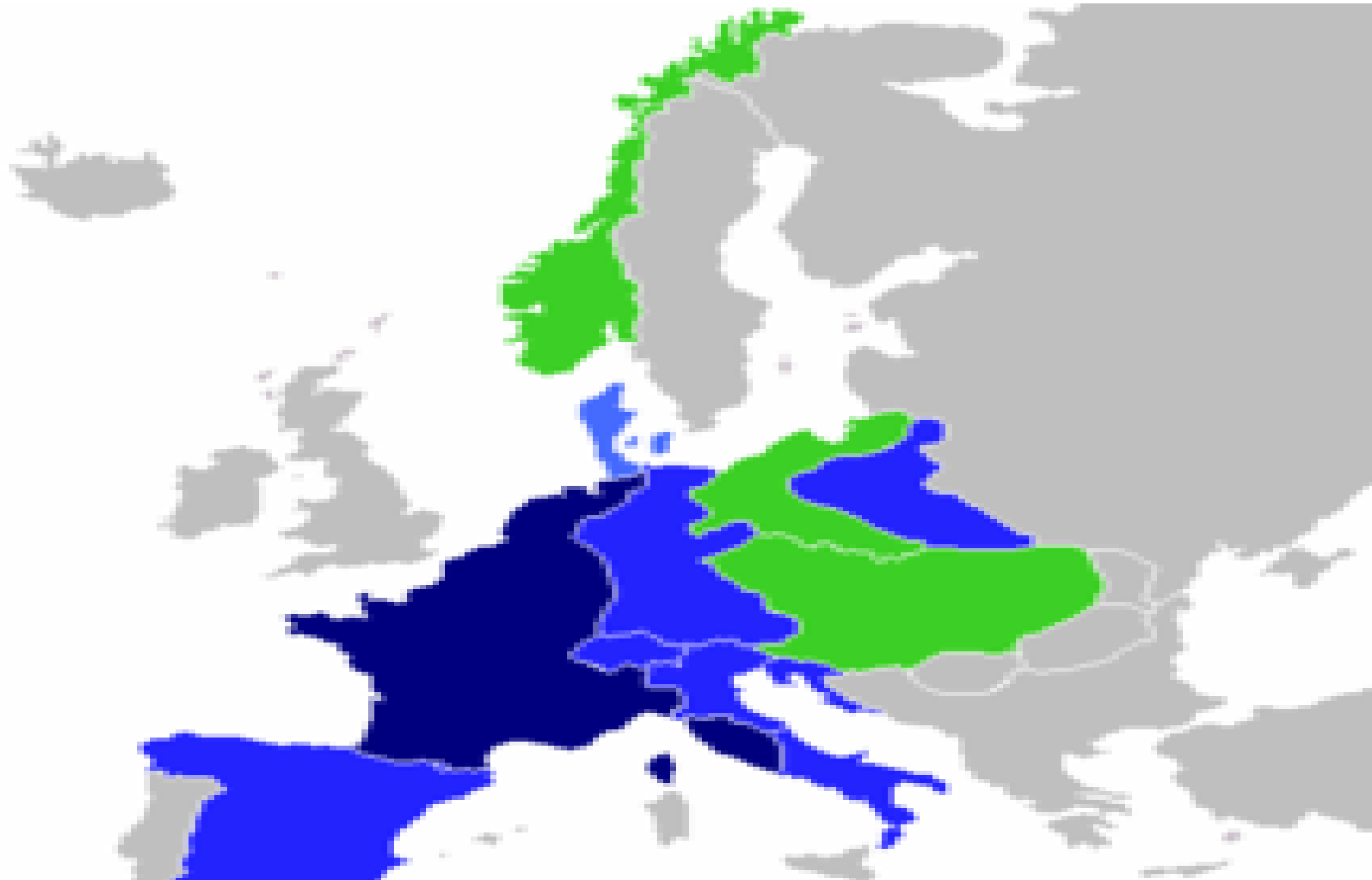

- Vojáci, jsem s vámi spokojen. Ve slavkovském dni jste dostáli všemu, co jsem od vaší neohroženosti očekával; svoje orlice jste ověnčili nesmrtelnou slávou. Armáda o 100 000 mužích pod velením císařů Ruska a Rakouska byla v méně než čtyřech hodinách buď rozetnuta nebo rozprášena. Co neuniklo vašim ostřím, to se utopilo v jezerech, čtyřicet praporů, zástavy ruské imperátorské gardy, sto dvacet kusů děl, dvacet generálů, přes 30 000 zajatců, to je výsledek dne, jehož sláva nikdy nepohasne. ... Vojáci, až bude završeno vše, co je třeba pro blaho a rozkvět naší vlasti, odvedu vás zpět do Francie; budu tam o vás s láskou pečovat. Můj lid vás pozdraví s radostí a vám postačí říci: ‚Byl jsem v bitvě u Slavkova‘, aby odpověděli: ‚To je hrdina.‘

Mohyla míru

- V letech 1910-1912 byl na bojišti postaven první na světě pomník míru – Mohyla míru,
v níž jsou společně pohřbeni všichni účastníci bitvy

Ruské tažení

- Napoleon nemohl porazit Velkou Británii vojensky, rozhodl se proto zničit ji ekonomicky a nařídil kontinentální blokádu VB → zákaz dovoz do Evropy anglického zboží
- Rusko tuto blokádu porušuje → záminka k přípravě tažení do Ruska
- Napoleon shromažďuje obrovskou armádu 440 000 mužů a 24.června 1812 s ní překračuje řeku Němen, počítá s rychlým tažením a s tím, že Rusku vnutí rozhodující bitvu
- Rusko má pouze 260 000 vojáků a proto ruský velitel Barclay de Tolly postupně ustupuje a nutí Francouze postupovat do ruského vnitrozemí, uplatňuje při tom „taktiku spálené země“, poprvé se také objevuje partyzánský způsob boje v týlu nepřítele → Velká vlastenecká válka

Bitva u Borodina

- 7. září 1812 došlo k rozhodující bitvě u Borodina (11 km před Moskvou)
- Vrchním velitelem ruských vojsk byl maršál Kutuzov
- Největší a nejkrvavější bitva z napoleonských válek
- Zúčastnilo se jí na čtvrt miliónů vojáků, Rusové byli dobře opevněni, bitva skončila nerozhodně

- Ztráty Francie

30 000-50 000 mužů, z toho 16 000 jízda,
480 důstojníků (47 generálů)

Rusko

39 000-45 000 vojáků, 211
důstojníků (23 generálů)

Kutuzov
(1747 – 1813)

Napoleonova porážka

- Kutuzov se rozhodl ustoupit a zanechat Moskvu
- Napoleon vstupuje do prázdné Moskvy – nejsou zde obyvatelé ani zásoby → rabování, požáry
- Napoleon marně čeká na klíče od města a kapitulaci Rusů
- Začíná zima a Napoleon se rozhodne k návratu, je nucen postupovat po již vypáleném a vydrancovaném území zpět
- Poslední porážku utrpí u řeky Bereziny
- Z téměř půl milionové armády se zachrání pouze 10- 20 000 francouzských vojáků

Vojenská porada ve Fili

Konečná porážka Napoleona

- Rusové táhnou dále do Evropy
- K další velké porážce Napoleona dochází v „bitvě národů“ u Lipska 1813
- Poté je dobytá Paříž a Napoleon je seslán na ostrov Elba
- Ve Francii je obnoveno království – Ludvík XVIII.
- V březnu 1815 se Napoleon vrací do Paříže a obnovuje své císařství – 100 dnů vlády
- Definitivně poražen v bitvě u Waterloo v červnu 1815 a seslán na ostrov sv. Heleny do anglického zajetí, kde v r. 1821 umírá

Císařovna Josefína Lotrinská

Marie Luisa Habsbursko-

Vídeňský kongres

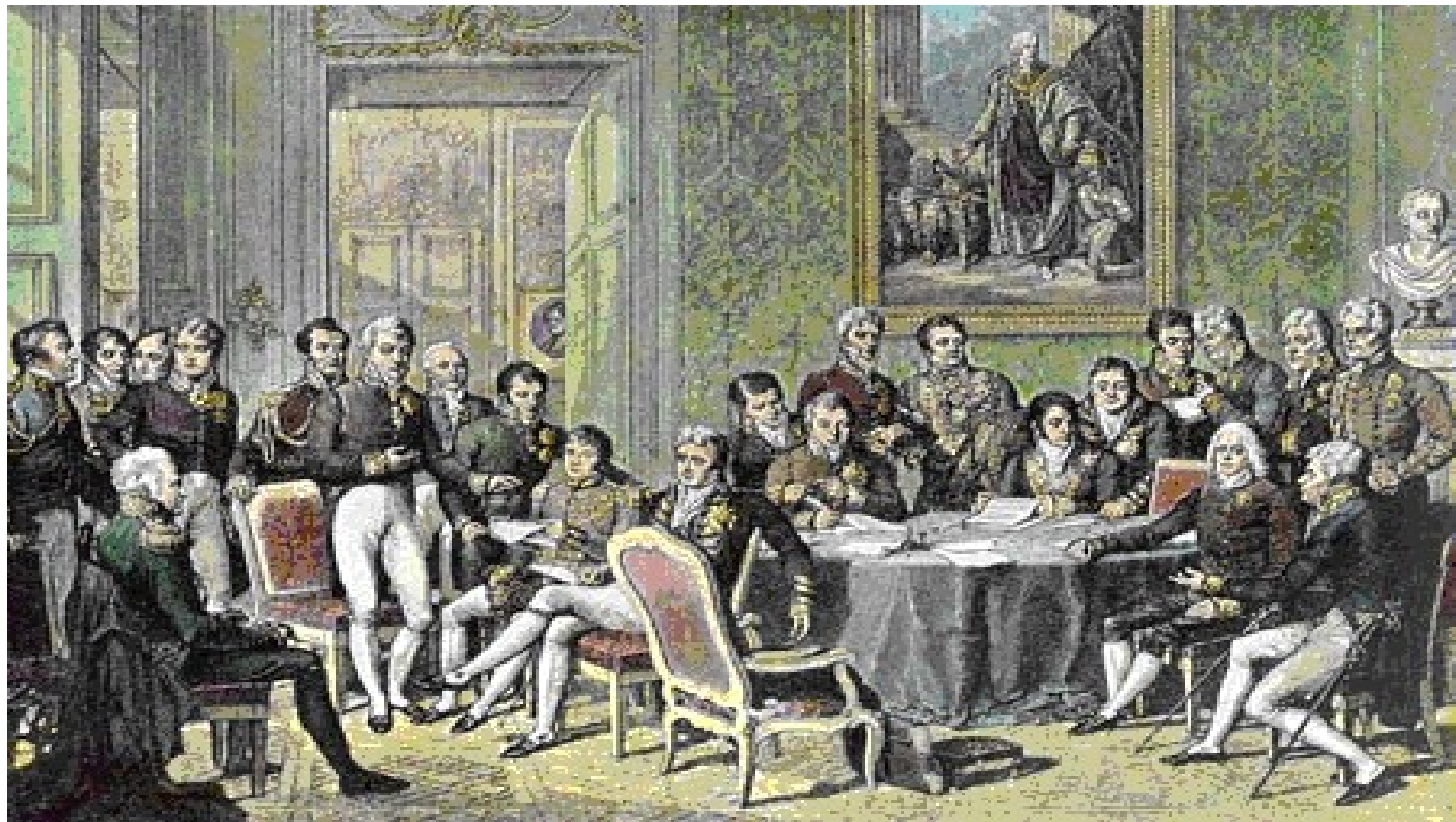
- 14. 9. 1814 – 19. 6. 1815 mírové setkání zástupců téměř všech vítězných evropských zemí po napoleonských válkách
- Tančící kongres
- Dohodnutí nového evropského uspořádání po Napoleonově porážce

MYŠLENKY KONGRESU:

- Snaha o naprostý klid v Evropě => zabránění revolucím za každou cenu
- Snaha uspokojit územní požadavky vítězných velmocí
- Na trůny dosadit původní panovnické rody

Rozhodnutí kongresu

- Vítězné mocnosti Rakousko, Rusko, Prusko a Velká Británie prosadily územní změny ve svůj prospěch
- Rakousko => Lombardsko, Benátsko
- Jižní Nizozemí => spojeno se severním
- Německo => spolkový stát složený z nezávislých států
- Prusko => polovina Saska
- Velká Británie => podržela si Maltu, Helgoland, Cejlon a Kapsko
- Polsko => opět rozděleno mezi Ruskem, Rakouskem a Pruskem

SVATÁ ALIANCE

- Podepsána 26. 9. 1815 v Paříži
- Spojenectví evropských velmocí, především Ruska, Pruska a Rakouska, v 1. pol. 19. stol.
- Signatáři smlouvy se zavázali udržovat status quo a zabránit vzniku dalších revolucí v Evropě
- Vedoucí osobností a iniciátorem smlouvy byl rakouský kancléř C. Metternich
- Svatá aliance zanikla v průběhu krymské války v 50. letech 19.st.

Povstání děkabristů

- Po návratu z Evropy, kde se seznámili s ideály francouzské revoluce i poměry, které byly mnohem příznivější než v Rusku, mladí důstojníci začali zakládat tajné politické spolky → nejvýznamnější byly Severní a Jižní spolek
- Jejich požadavky byly především větší politická svoboda, zrušení nevolnictví a konstituční monarchie, nejradikálnější žádali republiku

- V prosinci 1825 náhle zemřel Alexandr I., novým carem se měl stát jeho bratr Konstantin, který se však kvůli nerovnému sňatku vzdal trůnu ve prospěch svého mladšího bratra Mikuláše.
- 26. prosince 1825 došlo k povstání děkabristů, kteří se se svými pluky shromáždili na Senátním náměstí v Petrohradu a odmítli přísahat věrnost Mikulášovi
- Povstání bylo špatně organizováno, vojáci nevěděli, co mají dělat, velitel kníže Trubeckoj se nedostavil
- Povstalci se odmítli rozejít, zahájili palbu, byl zabit hrdina protinapoleonských válek hrabě Miloradovič a carské vojsko poté silou potlačilo (zahynulo 1271 osob)
- Pět hlavních vůdců povstání (Pestel, Rylejev, Bestužev-Rjumin, Muravjov-Apostol, Kachovskij) byli popraveni, desítky povstalců byly poslány do vyhnanství na Sibiř, kde pracovali v dolech, později v továrně
- Byli osvobozeni amnestií Alexandra II. v r. 1856

Děkabristé na Senátním náměstí

A.S.Puškin a děkabristé

- Byl blízký přítel mnohých z nich, ale povstání se neúčastnil (sám byl v té době ve vyhnanství v Michajlovskom)
- Napsal báseň V Sibir, kterou posvětil děkabristům

В Сибирь

- Во глубине сибирских руд
Храните гордое терпенье,
Не пропадет ваш скорбный труд
И дум высокое стремленье.
- Несчастью верная сестра,
Надежда в мрачном подземелье
Разбудит бодрость и веселье,
Придет желанная пора:
- Любовь и дружество до вас
Дойдут сквозь мрачные затворы,
Как в ваши каторжные норы
Доходит мой свободный глас.
- Оковы тяжкие падут,
Темницы рухнут — и свобода
Вас примет радостно у входа,
И братья меч вам отдадут.

Kníže Volkonskij s manželkou ve vězení
(1830),
film «Звезда пенитенциального счастья»

Mikuláš I (1825 – 1855)

- Ruský car, polský král a veliký kníže finský
- Oženil se s pruskou princeznou Šarlotou, přijala ruské jméno Alexandra Fjodorovna, měli 7 dětí
- Nedostatečné vzdělání, měl zájem o vojenství – strategii a vojenské inženýrství, rád pořádal vojenské přehlídky a do nástupu na trůn byl vrchním inspektorem armády
- Nepodporoval reformy, snažil se vše nechat při starém, nejevil zájem o revoluční či modernizační snahy, naopak se snažil o potlačení revolučních sil v Evropě, byl nazýván „četník Evropy“
- Založil tajnou policii, upevnil cenzuru a posílil státní ideologii
- Usiloval o centralizaci země, potlačil roku 1830 povstání v Polsku a také povstání na Kavkaze (Čečensko)

Mikuláš I. a Alexandra Fjodorovna

Zahraníční politika

- Snaha upevnit vliv Ruska na jihu v oblasti Černého moře
- Válka s Persií
- Války s Tureckem, pomohl obnovit Řecké království
- 1853 začal rusko - tureckou válku o Krym, která se změnila na evropský konflikt, proti Rusku se do bojů zapojily Francie a Velká Británie
- V roce 1855 před koncem války umírá

Alexandr II. (1855 – 1881)

- Získal skvělé vzdělání – hovořil několika jazyky, byl vzdělán v oblasti [práv](#), [politických věd](#) i ve vojenských záležitostech.
- Utrpěl porážku v rusko-turecké válce v r. 1856, což otřásl velmocenským postavením Ruska
- Snažil se o obnovu ruského vlivu, vede novou válku (úspěšnou) s Tureckem (1878- 1879)
- Velký vliv má na Berlínském kongresu (1878), který má uspořádat poměry na Balkáně, Rusko získalo Besarábii
- Roku 1867 prodal „za šapku zolota“ (7,2 miliona dolarů) Aljašku USA

Alexandr II. a Marie Alexandrovna (hesenská princezna) a kněžna Dolgoruká

Reformy

- 1861 zrušení nevolnictví
- Reforma soudnictví
- Reforma místní správy
- Reforma armády
- Prozatímní pravidla o tisku = uvolnění cenzury (zrušení cenzury knih x ne brožur)
- Příprava ústavy

Zrušení nevolnictví

- car vede jednání se šlechtou
 - 19. 2. 1861: carský ukaz „*O nejmilostivějším darování nevolníkům práv svobodného rolnického stavu a o tom, jak budou zaopatřeni*“
 - **3 skupiny ruských rolníků:**
 1. **Panští** - patřili šlechtě (ca 10 mil.)
 2. **Státní** – patřili státu (ca 10 mil.)
 3. **Údělní** – patřili carovi (ca 1 mil.)
- Nevolník = osobně svobodný občan**

Nespokojenost s reformou

- Nedostatečná reforma, rolníci dostali málo půdy, kterou si museli odkoupit
- **Právo na výkup pozemku**, kde stála usedlost rolníka, musel zaplatit celou cenu
- **Stát 75 – 80 % ceny půdy** poskytl jako půjčku s 6% úrokem na 40 let
- Ženy na půdu nárok neměly
- Muži, kteří neměli usedlost nebo půdu ke dni reformy, byli osvobozeni zdarma a museli 2 roky pracovat jako nevolníci na půdě šlechty

Reforma soudnictví

- **20. 11. 1861** – nařízení o reformě soudnictví a nové právní předpisy
- Třístupňová soudní organizace podle evropského vzoru
- **Nezávislost soudů, oddělení od administrativy, zrušení stavovských privilegií, rovnost všech před soudem, presumpce nevinny**
- Zavedení advokátů, notářů, veřejných soudních líčení, práva na obhajobu
- Zavedení poroty a lidových zástupců
- Zrušení tělesných trestů

Reforma vnitřní správy

- **1. 1. 1864** – nařízení o gubernských a újezdních zemských institucích
- **3 volební kurie** – statkářská, městská, rolnická
- hospodářské a sociální otázky místního dosahu, obchod, školství, zdravotnictví
- **Zemstva** – převaha šlechty (asi 40 %), voleni podle majetku na 3 roky
- **Městská дума** – voleno podle majetkového a pobytového cenzu; převaha šlechty
 - + **městská správa, starosta**
- Pod stálým dohledem policie, nutné schválení úřady
- **Školství** – zvýšení počtu lidových škol
- Značný podíl na **povznesení kulturní a sociální úrovně venkova**

Reforma armády

- Nedostatek kvalifikovaných důstojníků – vojenská gymnázia
- **1874 – všeobecná branná povinnost**
- **Vojenská služba - 6 let (dříve 25)**
- Zrušila stavovské výhody

Atentát na Alexandra II.

- Celkem bylo na Alexandra II. Spácháno 5 atentátů, úspěšný byl až ten šestý
- 13. března 1881 teroristé skupiny Narodnaja volja hodili na kočár cara dvě bomby, Alexandr II. byl smrtelně raněn
- Na místě atentátu byl postaven chrám Spasa na Krovi

Alexandr III. (1881 – 1894)

- Alexandr III. Nechtěl vládnout, původně měl nastoupit na trůn jeho starší bratr Mikuláš, který předčasně zemřel
- Snažil se o umírněnou konzervativní politiku
- Ulehčil v poplatcích za půdu rolníkům, aby zmírnil jejich postavení a zabránil krizi na venkově
- Omezil pravomoci porotního soudu, odebral jim pravomoci soudit přestupky státních a městských úřadů
- Snažil se povznést autoritu šlechtického stavu, v čem viděl spasení Ruska
- Za jeho vlády Rusko nevedlo války, nazýván „Mírotvůrcem“
- Uzavřel šťastný sňatek s dánskou princeznou Dagmar, která byla původně nevěstou jeho bratra, měli šest dětí, nejstarší syn Mikuláš II. se stal posledním ruským carem

Alexandr III. a Marije Fjodorovna

- Byl fyzicky zdatný, měřil 193 cm a osobně zachránil svou rodinu při železničním neštěstí v roce 1888, kdy vykolejil vlak a car udržel zřícenou střechu vagónu dokud se rodina nezachránila
- Povahou byl poměrně hrubý, často urážel své úředníky
- Zemřel ve 49 letech na onemocnění ledvin

Zdroje

- Čornej, Petr et kol.: *Evropa králů a císařů. Významní panovníci a vládnoucí dynastie od 5. století do současnosti*. Praha, 2005.
- Hroch, Miroslav: *Historické události – Evropa*. Praha, 1977.
- Pečenka, Marek – Luňák, Petr: *Encyklopedie moderní historie*. Praha, 1999.
- Švankmajer, Milan – Veber, Václav – Sládek, Zdeněk – Moulis, Vladislav – Dvořák, Libor: *Dějiny Ruska*. Praha, 2004.
- Všeobecná encyklopedie v osmi svazcích, DIDEROT, Praha 1999. ISBN 80-902555-2-3 (soubor), ISBN 80-902723-0-4 (8. svazek)
- OBRÁZKY <http://commons.wikimedia.org/wiki/File:CongressVienna.jpg>